

Sait Faik Abasıyanık

Mahalle Kahvesi

BÜTÜN YAPITLARI

ÖYKÜ

MAHALLE KAHVESİ

Sait Faik Abasıyanık 18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğdu. Çocukluğu Adapazarı'nda geçti. İlköğrenimini Rehber-i Terakki Okulu'nda yaptı. Ortaöğreniminin bir kısmını İstanbul Erkek Lisesi'nde diğer kısmını ise Bursa Lisesi'nde tamamladı (1925-1928). Yükseköğrenimine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde başladı (1928). İki yıl sonra babasının isteği üzerine, iktisat eğitimi için Venedik üzerinden İsviçre'ye gitti. Lozan'da kısa bir süre kalarak, Fransa'nın Grenoble kentine geçti. Sanatı ve kişiliği üzerinde derin izler bırakacak çok sevdiği bu Fransız şehrinde üç yıl yaşadı. Fransa'dan döndükten sonra bir süre Halicioğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Çocukluğundan beri tüccar olmasını istediği babasının zorlamasıyla ticarete atıldı ve başarılı olamadı. Babasının 1939'daki ölümüyle geçimini yalnızca kalemiyle sağlamanın yollarını aradı. Kısa bir süre *Haber* gazetesinde muhabirlik yaptı (1942). Yazarlığa lise yıllarında başlayan Sait Faik'in ilk şiiri *Mektep* dergisinde yayımlandı (1925). İlk yazısı 'Uçurtmalar' *Milliyet* gazetesinde yayımlandı (1929). 1934'ten itibaren kendini neredeyse bütünüyle öyküye veren yazar; denizi, emekçileri, çocukları, yoksulları, işsizleri ve balıkçıları yalın, şiirsel bir dille anlatarak Türk edebiyatına yeni bir öykü anlayışı getirdi. Daha önce Atatürk'ü de onur üyeliğine seçen, A.B.D'deki Uluslararası Mark Twain Derneği tarafından çağdaş edebiyata yaptığı katkılardan dolayı onur üyeliğine seçildi (1953). 11 Mayıs 1954'te İstanbul'da öldü.

Yapıtları:

Öykü: *Semaver* (1936, Remzi Kitabevi); *Sarıncı* (1939, Çığır Kitabevi); *Şahmerdan* (1940, Çığır Kitabevi); *Lüzumsuz Adam* (1948, Varlık Yayınları); *Mahalle Kahvesi* (1950, Varlık Yayınları); *Havada Bulut* (1951, Varlık Yayınları); *Kumpanya* (1951, Varlık Yayınları); *Havuz Başı* (1952, Varlık Yayınları); *Son Kuşlar* (1952, Varlık Yayınları); *Alemdağ'da Var Bir Yılan* (1954, Varlık Yayınları); *Az Şekerli* (1954, ö.s. Varlık Yayınları). **Roman:** *Medar-ı Maişet Motoru* (2. baskısı *Birtakım İnsanlar* adıyla) (1944, Yokuş Kitabevi); *Kayıp Aranıyor* (1953, Varlık Yayınları) **Şiir:** *Şimdi Sevişme Vakti* (1953, Yenilik Yayınları) **Röportaj-Öykü:** *Tüneldeki Çocuk* (1955, Varlık Yayınları); *Mahkeme Kapısı* (1956, Varlık Yayınları) **Diğer Yapıtları:** *Balıkçının Ölümü-Yaşasın Edebiyat* (1977, Bilgi Yayınevi), *Açık Hava Oteli* (1980, Bilgi Yayınevi) *Müthiş Bir Tren* (1981, Bilgi Yayınevi); *Sevgiliye Mektup* (1987, Bilgi Yayınevi) **Çeviri:** Georges Simenon'dan *Yaşamak Hırsı* (1954, ö.s., İstanbul Yayınları)

*Sait Faik Abasıyanık'ın
YKY'deki kitapları:*

- Semaver (2002)
Şahmerdan (2002)
Sarnıç (2002)
Birtakım İnsanlar (2002)
Son Kuşlar (2002)
Kumpanya (2002)
Havuz Başı (2002)
Kayıp Aranıyor (2002)
Mahalle Kahvesi (2002)
Alemdağ'da Var Bir Yılan (2002)
Havada Bulut (2002)
Şimdi Sevişme Vakti ve Diğer Şiirleri (2003)
Karganı Bağışla (2003)
Mahkeme Kapısı (2003)
Hikâyecinin Kaderi (2005)
Seçme Hikâyeler (*Doğan Kardeş*, 2005)

SAİT FAİK ABASIYANIK

Mahalle Kahvesi

ÖYKÜ

Yapı Kredi Yayınları - 1730
Edebiyat - 467

Mahalle Kahvesi / Sait Faik Abasıyanık

Kitap Editörleri: Onca Tapınç - Sevgül Sönmez
Düzeltili: İncilay Yılmazyurt

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Üç-Er Ofset
Yüzyıl Mah. Massit 5. Cad. No: 15 Bağcılar / İstanbul

1.-2. Baskı: Varlık Yayınları, 1950-1954

3.-17. Baskı: Bilgi Yayınevi, 1970-2001

YKY'de 1. Baskı: İstanbul, Ekim 2002

10. Baskı: İstanbul, Mart 2006

ISBN 975-08-0489-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2002

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Yapı Kredi Kültür Merkezi

İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul

Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23

<http://www.yapikrediyayinlari.com>

e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

İnternet satış adresi: <http://yky.estore.com.tr>

www.teleweb.com.tr

İÇİNDEKİLER

MAHALLE KAHVESİ

Mahalle Kahvesi • 9

Plajdaki Ayna • 14

Uyuz Hastalığı Arkasından Hayal • 23

Dört Zait • 26

Hallaç • 31

Baba-Oğul • 36

Karanfiller ve Domates Suyu • 40

Bilmem Neden Böyle Yapıyorum? • 44

Bir Sarhoşluk • 49

• Kınalıada'da Bir Ev • 52

Süt • 55

Gramofon ve Yazı Makinesi • 58

Barometre • 64

İzmir'e • 67

Kış Akşamı, Maşa ve Sandalye • 74

Bir Bahçe • 77

Bir İlkbahar Hikâyesi • 81

• Sakarya Balıkçısı • 84

• Kestaneci Dostum • 89

Söylendim Durdum • 95

Ermeni Balıkçı ile Topal Martı • 98

Sinağrit Baba • 102

Değerli yazarımız Sait Faik Abasıyanık'ın kanunî temsilcisi bulunan Darüşşafaka Cemiyeti, 30 Mart 1863 tarihli Padişah Fermanı ile "babası ölmüş ve maddi durumu yetersiz" kız ve erkek öğrencilere karşılıksız eğitim sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Faaliyete geçtiği yıldan bu yana kendisini yenileyen, 1955 yılında kolej eğitimine, 1972 yılında da karma eğitime geçen kurum, 1994 yılında da Maslak'taki modern kampüsüne taşınmıştır.

Türkiye'de bir hayır kurumu tarafından açılan ilk özel okul olan Darüşşafaka, babası vefat etmiş, yoksul fakat yetenekli kız ve erkek çocuklarımıza giyim, barınma, yemek, kitap, sağlık hizmetleri dahil öğretim olanaklarını karşılıksız olarak yatılı ve karma eğitim vererek sağlaması bakımından da "İlk Halk Okulu" olma özelliğine sahiptir. Halen İngilizce eğitim yapan ve 900 öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun tüm giderleri, devlet yardımı olmaksızın, sadece hayırsever halkımızın bağışları ve bu bağışların değerlendirilmesi suretiyle Darüşşafaka Cemiyeti'nin kendi imkânları ile karşılanmaktadır.

Sait Faik Abasıyanık, sağlığında birkaç kez; o zaman, İstanbul Fatih'te bulunan Darüşşafaka Lisesi'ne gitmiş, orada okuyan çocukları çok takdir ederek onlarla ilgilenmiş, ölümünden sonra tüm malvarlığının Darüşşafaka'ya verilmesini istemişti. Annesi Makbule Abasıyanık da bu arzuya uyarak telif haklarını Cemiyette bırakmış, ancak Burgazada'daki köşkün müze olarak korunmasını ve oğlu adına her yıl bir hikâye armağanı verilmesini şart koşturmuştu. Darüşşafaka Cemiyeti, kendisine 1964 yılında intikal eden bu vasiyete titizlikle sahip çıkarak köşkü müze halinde korumakta ve o yıldan bu yana "Sait Faik Hikâye Armağanı" adı altında Türkiye'nin en ciddi edebiyat yarışmalarından birini düzenleyerek değerli yazarın her yıl hatırlanmasını sağlamaktadır.

Yayın Notu: *Mahalle Kalvesi* yeniden basıma hazırlanırken, kitabın Sait Faik Abasıyanık hayattayken Varlık Yayınları tarafından 1950 yılında yapılan ilk baskısı esas alındı. Dönemin dil anlayışına uygun olan, yazım biçimleri günümüze uyarlandı ve okumayı kolaylaştıracağı düşünülerek, gerekli olduğu durumlarda noktalama işaretleri eklendi ya da çıkarıldı. Öykülerin ilk yayım yerleri ve tarihleri belirtilmiş; öyküler ile ilgili açıklamalar da öykü sonlarında yapılmıştır. Herhangi bir dergide yayımlanmadan yazar tarafından doğrudan kitaba alınan öyküler, öykü sonlarında yayıncı notuyla belirtilmiştir.

Mahalle Kahvesi

Yazın bu küçük mahalle kahvesinin bahçesine sık sık gittiğim için, karayelin, tipinin çılginca savrulduğu akşam, içeriye girdiğim zaman yadırganmadım. Kahve sapa bir yerde idi. Yapraklarını dökmüş iki söğüt ağacı ile üzerinde hâlâ üç dört kuru yaprak sallanan bir asmayı kar öyle işlemişti ki bahar akşamları, yaz geceleri pek sevimli olan bahçenin mora kaçan beyaz bir ışıkla dibinden aydınlık haldeki güzelliğine, girerken şöyle bir göz attığım halde camın kenarına yerleşip de buğuları silince uzun zaman daldım, hem sevdalandım. Bu mor ışık o kadar çabuk koyulaştı ki kahve daha ışıkları bile yakmamıştı. İnce belli çay bardaklarının en güzelini önüme bırakıp giden kahveci:

— Kışın da güzel değil mi, bahçe? dedi.

Bahçedeki mavi boyalı kasımpatlarının üzerine birikmiş karları gösterdi.

— Morukların söylenmeyeceğini bilsem ışıkları daha yakmazdım ya, dedi, neredeyse homurdanmaya başlarlar.

Kahve ışıklarını yakınca dışarıdaki karın ışığı söndü. İçeriye göz attım. Sekiz kişi ya var, ya yoktu. Küçük kapağının içinden alevler atarak yanan sac sobanın sağ tarafının neredeyse kıpkırmızı kızaracağını biliyor, bekliyordum. Yanımda tavla oynayanlar vardı. Bir zaman onlara daldım. Ara sıra camı silerek alnımı camlara yapıştırıp dışarıyı seyrettim.

Evimden çıkınca ortalığın sessizliğini, bu sessizliğe lapa la-

pa kar yağdığını görmüş, yürümek hevesine kapılmış; ana cad-
deleri, arkadaş tesadüflerini, malum kalabalık yolları bırakmış,
karın daha tez, daha temiz biriktiği, insanların az geçtiği bir
semte gitmek üzere تنها tramvaya atlamış, buraya gelmişim.
Ama ben gelirken yarım saat içinde hava değişmiş, karayel ku-
durmuş, lapa lapa yağan kar, küçücük küçücük soğuk darı ta-
neleri halinde kaynaşmaya başlamıştı.

Kahveciye:

— Bugünkü gazete var mı? diye sordum.

Elime bir gazete tutuşturdu. Bir taraftan kafamdaki hava-
dislere dalmaya çalışıyor, öte yandan kahveyi dinliyordum.
Maişet derdi münakaşalarından öte insanlar bir şey konuşmu-
yorlardı. Bir ara kahvenin kapısı rüzgârla, bir adamla beraber
açılıyor, avuçlarını üfleyerek o adam içeriye dalıyor, sobanın
önünde karnını, göbeğini, göğsünü, dizini iyice ısıttıktan sonra
bir tarafa iliyor, ya kendi kendine hulyaya dalıyor, yahut da
bir tavla partisinin iki kişilik eğlencesine, oyuncuları itirazına
rağmen, bir üçüncü olarak katılıyordu.

Sedirde oturan ihtiyarların yanına da orta yaşlı, ciddi
adamlar gelip oturdu. Benden uzakta idiler. Ne konuştuklarını
duyamıyordum ama yüzlerinde hüznü bir şeyler vardı. Uzun
uzun susuyorlardı. Artık epey bir zamandır kahveye insan gel-
mediğini fark ettim. Küçücük yuvarlak saat kahveciden yana
dönük olduğu için saatin kaç olduğunu kestiremiyordum. Epey
bir zaman geçti. Birçok insanlar gitti. Kahveci nihayet saatini
benden yana çevirdi. On buçuktu. Öyle bir uyuşukluk içinde
idim ki kalkıp gidemiyordum. Gitmek ister gibi kımıldandığı-
mı sezen kahveci:

— Eviniz yakınsa acele etmeyin, dedi. Biz bire kadar açığız.
Buradan iyi yer mi bulacaksın?

— Ya? dedim. Bana bir çay daha yap öyleyse... Bir dilim de
limon.

Tam bu sırada içeriye birisi girdi. Kaşına kirpiğine kar dol-
muş, üstüne beyaz bir ceket giymişti sanki. Gelen adam sobaya
doğru yürüdü. Üstünü başını süpürdü. Bir sandalyeye çöktü.
Genç, çok genç bir adamdı. Yüzündeki karlar eriyince beyaz,
yuvarlak bir yüz meydana çıkmıştı.

Kahvede o gelmeden evvel konuşmalar oluyorken o girince herkes susmuştu. Kenarda tavla oynayanlar da tavlalarını şakırtı ile kapatıp çıkıp gittikten sonra bu sükût büsbütün arttı, uzadı.

Genç adama baktım. Bir sandalyenin üzerinde oturmuş, önüne bakıyordu. İhtiyarlar sakin, ciddi, adeta haindiler. Kahveci başını iki eli arasına almış kahve ocağında oturuyordu. On dakika bir mecliste insanların susması korkunç bir şeydir: Dehşetli sükût uzuyordu.

Genç adam ayak ayak üstüne atıyor, sonra ayağını değiştiriyor, bir türlü oturduğu yerde rahat edemiyordu. Belinden yukarısı imtihan olan bir talebeyi andırıyor... Korkak korkak bakıyor, ayakları ise imtihan heyeti masa altından ayak ayak üstüne attığını göreceklermiş korkusu içinde gibi bir inip bir kalkıyordu. Ayağının birisine altında kırmızı kırmızı yamalar sallanan bir lastik artığı geçirmiş, bunu iple de bağlamıştı. Ötekisinde, torik ağzı gibi açılmış altından hâlâ ıskaraları sallanan bir futbol ayakkabı eskisi vardı.

Kahvedeki sessizlik uzadıkça uzuyordu. Şaşırmıştım. Neredeyse birinin, ya:

— Şeytan geçti!

Yahut da:

— Kız doğdu!

Diyeceğini bekliyordum. Hepimiz gülüşecektik...

Hâlâ kimse bir şey söylemiyordu. Tekrar gözüm yeni gelen adama ilişti. Yüzünü değil, geniş alnını görüyordum: Kırıksız, manasızdı. Üstünde ceket yoktu. Yalnız siyah çizgili beyaz bir mintan vardı. Kirli beyaz renkli bol bir kazağa bürünmüştü. Kazağın ön zaviyesini bir çengel iğne ile tutturmuştu.

Meraklanmış, şaşırmıştım. Bir hareket bile yapamıyordum.

Bu sırada kahvenin kapısı açıldı. İçeriye bir adam girdi. İhtiyarlara doğru yürüdü.

Sizi çağırıyor, dedi. Akli yerinde ama sabaha çıkamayacağına kalıbımı basarım. Ara sıra fena dalıyor. Seni istedi Ali Ağa. Seni de Mahmut Çavuş. İstersen sen de gel Hasan. Seni çok se verdi.

Oturan üç kişi ayağa kalktılar. Soba kenarında oturana en kü-

çük bir göz atmadan, ama ona dik dik bakarmış gibi bir halle geçip gittiler. Sanki gözlerini mahsus ondan çeviriyorlardı. Genç adam, büyük gözlerini açmış, gidenlere yalvarır gibi bakıyordu.

Kahveci yeni gelene hâlâ bir çay olsun getirmiyordu. Az sonra yerinden kalktı. Önündeki fincanı kaldırırken:

— Şu zavallıya da benden bir çay yap, dedim.

Bana yalnız gözkapaklarını kaldırıp indirerek bir tuhaf baktı. Çayı getirmeye gittiğini sandım.

Önünden geçerken çocuk birden ayağa kalktı. Kahvecinin önüne dikilmişti. Kahveci farkında değilmiş gibi yana dönerek uzaklaşırken:

— Babam, değil mi? dedi. Ölüyormuş değil mi?

Kahveci susuyordu. Bu hain, kötü, acı bir sükûttu. Sonra sanki buzlar erimiş gibi oldu. Ama cevap yine benim için masnasız, çocuk için de acı idi.

— Senin baban değil o.

Genç adam bir şey söylemedi. Bir şeye karar vermiş gibi hızla yürüdü. Kapıyı bir türlü açamıyordu.

Kahveci:

— Sakın eve gideyim deme. Kapıda teyzenin oğlu bekliyor, gebertir seni!

Çocuk düşündü. Bütün kararları uçmuştu. Yüzünde iradesiz hatlar belirdi. Kendisini içeriye iten rüzgârı deler gibi gitti.

Bir zaman bir şey sormadım. Kahvecinin arkası bana dönüktü. Gürültü ile bir şeyler yıkıyordu. Yüzünü benden yana döndürmesini bekledim. Ama bir türlü işini bitiremiyordu. Nihayet döndü.

Ben:

— Nedir bu Allah aşkına? dedim.

Belindeki önlüğü çıkarmaya uğraşüyor, cevap arıyor gibi düşünüyordu.

Kapı açıldı. Bir ihtiyarla beraber deminki adam girdi. Daha kapıdan girerken:

— Ruhunu teslim etti, dedi. Öteki savuştu mu?

Kahveci, elleri önlüğünün arkadaki bağlarında donmuş gibi idi. Onu çözeceğine tekrar bağladı. Masama doğru geldi. Sanki bana açıklaması lazım olmuş gibi:

— Arabacı Kâmil Ağa, dedi, öldü de... O deminki it, oğlu idi. Kız kardeşini kötü yola sürükledi diye babası reddetmişti.

Sonra öteki adamlara döndü:

— Namussuzum, dedi, pişmanlığından değil, miras vururum diyedir.

İhtiyarlardan biri bu söze taraftar olmadığını gösteren bir yüzle:

— Pişman olsa da affedilemez o, dedi.

Ben dudaklarımın ucuna gelen bir suali nasıl sorduğumu, niçin sorduğumu bilmiyorum. Bu tesiri yapacağını hiç düşünmeden budalaca sordum:

— Kız ne oldu?

Tuhaf bir şey oldu. Birbirlerine bakmadan, halleriyle bakar gibi yaptılar. Ses seda çıkmadı. Deminki sükûnun bir başka tür-lüsü içine düştük.

Hatta gözlerde değil ama sükûtta ve sükûnun hareketsizliğinde:

— Bunu niye sordun?

— Ne lüzumu vardı?

— Başka soracak şey yok muydu?

— Ne de meraklı imişsin!..

Diyen bir hal vardı.

Kimse cevap vermedi. Parayı masanın üzerine bıraktım. Kahveciye baktım. Başı önünde düşünüyordu. Sapsarı idi. Elleri hâlâ önlüğünün bağlarını çözmeye çalışıyordu. Kapıyı açtım. Çekip gittim. Kızın ne olduğunu öğrenemedim ama, onu kahvecinin kötü hayattan çekip aldığını mı anladım nedir?

Yedigün, (3), 3 Nisan 1948'de
"Mahalle Kahvesi'nde" adıyla yayımlanmıştır.